

V spoštljiv spomin

+ **mons. Janez Hladnik**

O prezgodaj umrlem monsignorju Hladniku bi bilo treba več in boljše pisati, kakor pa bo mogoče na tem mestu. Vendar naj bodo te vrstice vsaj skromen izraz spoštovanja in občudovanja, ki ga je kot človek zaslužil in pa iskrene hvaležnosti za vse, kar je za slovenskega človeka izven meja domovine živečega storil, zlasti pa za vse, kar je pomagal slovenski protikomunistični emigraciji po zadnji svetovni vojni.

Gospoda Janeza – mislim, da lepše zveni beseda gospod, kakor monsignor, sicer pa obe povesta isto – sem spoznal osebno leta 1925, na Ciril-Methodov predvečer, sredi pobočja mogočne Slivnice nad Cerknico. Katoliška mladina je uvajala navado teh kresov, ki je bila že kar splošna. Bilo je vse razigrano veselo, nekaj stoglava množica je navdušeno prepevala in vriskala, kresov žar pa je svetil proti Javorniku, po čigar pobočju je bila zasekana kaka sveža rana – italijanska državna meja. Domači bogoslovec mi predstavi g. Janeza, češ, moj kolega, z Rovt doma, nečak župnika Hladnika, ki je bil štiri desetletja prej tudi cerkniški kaplan. Pa pristavi, da bi bogoslovec Janez zbrani mladini rad spregovoril nekaj besed. In jih je spregovoril. Gotovo se za ta nastop ni pripravil, a je govoril, kot da obravnava tvarino, ki jo ima v mezincu in s takim navdušenjem, da je vse strmelo. Stari Blaž Pavlič – kdo ga v tistih krajih ni poznal – mi šepne v uho: Blagor fari in mladini, kamor bo ta človek prišel za kaplana.

Tega blagra je bila nekaj let nato deležna Metlika v Beli krajini. Pravijo, da se duhovniku prva župnija, kjer začne svoje delo, najbolj k srcu priraste. Hladniku se je. In z Metliko vred cela Bela krajina, z vso svojo mehko in poezijo, z vsemi svojimi resnimi problemi. Že tu je Hladnik pokazal, da mu je Bog dal poseben dar, ki ga je znal izoblikovati v pravo umetnost: kako spoznati ljudsko dušo in kako priti do nje. V kratkem času je spoznal metliško faro do podrobnosti. Ne le imena ljudi, ampak tudi njihove probleme. Ni bila njegova privlačna sila toliko v njegovih pridigah in predavanjih, kakor v osebnem stiku, v tistem neprisiljenem kramljanju, kjer se potrpežljivo poslušša, malo razlaga in konča z dobro besedo, ki da moči v trpljenju, optimizma v trenutkih pobitosti. Takrat si je nabavil pisalni stroj, za tiste čase še nepoznan luksuz za mladega kaplana. Veliko ga je rabil, ne za zasebna pisma, ampak za stotine prošenj, pritožb, in vlog, ki jih je za svoje farane natipkal. In za poročila v naših časopisih! Lahko rečemo, da noben del naše dežele ni bil tako dobro in zanesljivo predstavljen javnosti, kakor v znanem *Belokranjskem kotičku* Bela krajina, po Hladnikovi zaslugi in pridnosti. Tudi pozneje iz tujine, bodisi iz Argentine, bodisi iz Zagreba, se je domovini v časopisnih poročilih zelo pogosto oglašal in sporočal v njemu lastnem slogu vesele in žalostne stvari iz življenja rojakov, živečih izven Slovenije.

Omenili smo Zagreb. Tja se je preselil g. Janez deloma zato, da se je umaknil neprijetnostim, ki so v letih diktature morale doleteti človeka, kot je bil on, še bolj pa, da bi izpolnil veliko vrzel: V Zagrebu je živelo blizu 40.000 Slovencev, izobražencev v raznih poklicih, akademikov, uradnikov, obrtnikov, delavcev in zlasti služkinj, pa niso imeli nobenega slovenskega duhovnika in nobene ustanove, ki bi jim bila v oporo pred velikimi nevarnostmi, ki jih velikomestno življenje izven domačega okolja za našega človeka ima. V Zagrebu je g. Hladnik organiziral do dobra slovensko službo božjo pri cerkvi sv. Roka, kjer je nedeljo, za nedeljo zbiral okrog sebe stotine slovenskih ljudi, ne le k molitvi, ampak tudi k razgovoru o vseh vprašanjih, ki jih je bilo treba načeti in rešiti. Organiziral je

služkinje, organiziral je akademike, predvsem pa iskal osebnega stika z ljudmi. Ko je organizacija slovenskega dušebrižništva v Zagrebu že dobro stekla in je lahko prevzel duhovniško službo drug duhovnik, je neizčrpna energija Hladnikova iskala novih delokrogov. Kmalu jih je dobil.

V Argentino je nekaj let prej prišel za kratko dobo misijonarit g. župnik Anton Mrkun. Ko se je vrnil domov, je iskal mladega duhovnika, ki bi prevzel versko oskrbo Slovencev v Argentini. Pridobil je za to idejo Jožka Kastelica, ki je že nekaj let deloval med slovenskimi izseljenci v Aumetzu v Franciji, pa je želel spremeniti svoj delokrog. Tako je Kastelic odšel iz Francije v Argentino in pričel orati ne v ledino, ampak v puščavo. Bil je izredno inteligenten, uglajenega nastopa, pesniško nadahnjena, nepopoljšljiv optimist in premalo utrjen proti udarcem, ki jih duhovnik na tako delikatnem položaju mora pričakovati. Videč, da sam ne bo kos orjaški nalogi, je prišel v domovino iskat tovariša. In ga je dobil. G. Hladnik je odšel v Argentino.

Kaj je našel v Argentini? Dve skupini slovenskih ljudi. Prva skupina so bili tisti, ki so jih obupne gospodarske razmere v letih znane gospodarske krize pognale po svetu: nekatere v Francijo in Holandijo, nekatere v Kanado (ZDA niso sprejele nikogar več!), nekateri pa so se napotili v neznano Argentino, ki pa je, takrat preživljala gospodarsko krizo, ne dosti manjšo kot naša domovina in kjer skoro ni bilo dobiti dela in je bilo tudi slabo plačano. Druga skupina pa so bili tisoči naših primorskih rojakov, ki jim je italijanski fašizem onemogočil življenje. Ti naši rojaki so morali prestati ves križev pot neorganizirane emigracije, iskati strehe in dela kjerkoli, noseč v svoji duši žalost zaradi izgube doma, sovraštvo proti tistim, ki so jim storili to krivico in zagrenjenost napram vsem, ki jih niso branili in jim niso pomagali. Slovenski živelj se je razkropil po celi Argentini. Mnogi so potovali kot nomadi, iskajoč dela. Polagoma so se gospodarske razmere uredile, možnost dela in zaslužka je bila vedno ugodnejša in tako se je polagoma velika večina slovenskih naseljencev naselila v okolici Buenos Airesa, pa vendar dostikrat tako oddaljeni eden od drugega, da je bilo treba ure dolgo potovati, da so se kdaj sešli.

Velik del primorskih naseljencev je bil versko mlačen. Deloma je vzrok tej mlačnosti okolje, v katerem so živeli in obupno borili za obstoj, deloma pa neka zagrenjenost, ki so jo prinesli od doma, češ, da Cerkev ni storila ničesar v obrambo slovenskega življa v fašistični Italiji. In veliko levičarsko usmerjenih rojakov!

G. Kastelic je kmalu uvidel, da je najsigurnejši stik s slovenskim življem tiskana beseda. Ustanovil je *Duhovno življenje*, od kraja zamišljeno kot revija, ki bo pomagala ohranjati slovensko narodno zavest in krščanske moralne vrednote. Pisal je veliko sam, prve čase je plačeval sam, iskal sodelavcev v domovini in denarnih podpor vsepovsod. Hladnik mu je pri delu za revijo pomagal, vendar pa Kastelčev fini pesniški značaj in Hladnikov zdravi realizem nista nikdar mogla priti do idealnega soglasja v vseh podrobnostih. Hladnik je brez dvoma znal ceniti veljavo tiskane besede, zavedal pa se je tudi, da živa beseda še vedno več velja. In tako je on začel pot osebnega stika. Obiskovati je začel družino za družino, v glavnem mestu, v okolici, v Rosariju, Cordobi, Mendoza, po Pampi. S skupino požrtvovalnih rojakov, ki mu je stala ob strani, je začel iskati naslove naših rojakov. Enako težko delo je bilo slediti tem ljudem, ki so menjali bivališča, kakor so pač delovne okoliščine zahtevale. Takrat dobiti stanovanje še ni bil problem, kakor je to danes.

In nato obiski. Po krajih, ki so bili skoro nedostopni, po predmestjih, kjer je duhovska črna »sotana« sprožila plaz psovka in kamenja, ob urah, ko bodo ljudje doma, v skopem času, ko

bo mogoče zapustiti uradno službeno mesto farnega kaplana.

Gospod Janez je kmalu prišel na glas, da je »el cura que está siempre en la calle« /duhovnik, ki je vedno na cesti/, da je »el cura con la cartera« /župnik s torbo/. Ta njegova aktovka je bila sestavni del njegove pojave, polna delovnega orodja: šop zadnje številke *Duhovnega življenja*, seznam dolžnikov za list, naslovi, kjer bi jo morda le naročili, debel zvezek stanovanjskih naslovov, vozni redi vlakov, omnibusov, tramvajev, kolektivov in vseh kombinacij za hitro in ceneno premikanje iz kraja v kraj. Prepričan sem, da je v Buenos Airesu bilo malo ljudi, ki bi tako temeljito poznali ta ogromni transportni mehanizem, kot ga je poznal g. Janez. Njegovi obiski niso končali pri zadnji postaji kolektiva. Šel je za rojaki ven, širom te ogromne dežele, naredil, če treba, dan dolgo pot, da je lahko obiskal slovensko družino, ki je odtrgana od vsega domačega najbolj potrebovala prijateljske in odkrite besede. Lahko si mislimo, kaj je g. Janez pri teh obiskih vse doživel. Brez dvoma veliko tolažilnega. Vemo, da so ga marsikje s hrepenenjem pričakovali in je bil njegov obisk pravi praznik, vemo pa tudi, da je premnogokrat na prijazen pozdrav dobil psovko v odgovor ali na prošnjo za vstop v hišo – zaklenjena vrata. Vemo, da so se njegovi nasprotniki večkrat posvetovali, kaj naj store, da bi ga moralno onemogočili, a vse to ga ni ne omalodušilo ne zagrenilo. Prav po svetopisemsko je ostal, jedel in pil, kar so mu v gostoljubni hiši ponudili, če pa so ga odklonili, je »otresel prah s svojih nog« in odšel korajžno dalje.

V glavnem mestu je organiziral slovensko službo božjo in popoldanske pobožnosti, kjer je vedno porabil priložnost, da je rekel pred cerkvijo dobro besedo, ki ni bila pridiga, ampak kramljanje o vsem, kar je ljudi zanimalo ali jih težilo. S posebno ljubeznijo se je zavzel za številno skupino naših prekmurskih rojakov, ki so se tu zaradi svojih posebnosti čutili najbolj osamljene. V Avellanedi, kjer je bilo Prekmurcev največ, jim je skozi dolga leta vsako nedeljo maševal in z njimi po maši ostal v ljubeznivem razgovoru.

Po tragični smrti g. Kastelica na Aconcagui leta 1940 je vse dušnopastirsko delo padlo na Hladnikove rame. Kmalu nato je prišla tragedija nad našo domovino in z njo nova odgovornost zanj, kakšno bodi njegovo stališče do dogodkov v naši domovini. Da je bil g. Hladnik načelno popolnoma trden glede brezbožnega komunizma, ni nobenega dvoma. Da pa je bil iskreno vesel vsakega udarca, ki je okupatorja zadel na naši zemlji, pa naj pride od koderkoli, bomo tudi razumeli. Da pri več kot skopih poročilih o dejanskem stanju doma ni mogel dobiti jasne slike o tem, kaj se tam dogaja, ni njegova krivda, saj tega takrat niso mogli doumeti celo ljudje, ki so živeli veliko bližje: celo Gorenjci ali Štajerci niso mogli verjeti, da je res to, kar se dogaja na Dolenjskem in Notranjskem.

Če beremo njegovo *Duhovno življenje* iz teh let, vidimo, kako je vzporedno z verodostojnimi poročili tudi vedno bolj jasno poudarjal edino pravilno stališče do vseh dogodkov v naši domovini.

Če bi bil g. Hladnik glede komunizma in naše borbe proti njemu drugačnega mnenja, bi bil ob naši tragediji lahko rekel: Kar ste hoteli, to imate! Pa je storil prav nasprotno. Omogočil je tisočem slovenskih protikomunističnih žrtev novo življenje, in to zlasti onim, ki jim je bil zaradi starosti, bolezni ali drugih razlogov cel svet zaprt in v dneh, ko so zmagovalci resno razmišljali, da bi nas kot mednarodno nadlogo vrnil domov.

Je prav, da na tem mestu zapišemo, kako je do tega prišlo. Gospod Janez je pisal v Rim, da naj skušamo pridobiti za vselitev v Argentino kakih tri sto mladih ljudi, dovolj inteligentnih, da bodo znali argentinskim Slovincem povedati, zakaj in kako je doma

prišlo do tega, kar je prišlo. Seveda smo mu odgovorili, da imamo po taboriščih tisoče ljudi, ki ne vedo kam, da mu jih pošljemo, kolikor hoče, a vprašanje je, kako priti tja.

Kmalu na to pride Hladnikovo sporočilo: Vlada je pripravljena sprejeti deset tisoč slovenskih protikomunističnih beguncev. Kako je Hladnik to dosegel? Žena takratnega argentinskega ministra za zdravstvo je bila kot študentka Hladnikova duhovna varovanka. Ona je svojega moža pregovorila, da je obljubil Hladniku, da mu bo pomagal priti v avdienco k predsedniku Peronu. Spremljal ga je v vladno palačo, pa se v eni sprejemnih dvoran nepričakovano srečata s Peronom, ki je hitel na neko sejo. Minister ga pozdravi in predstavi Hladnika, hoteč ga priporočiti za avdienco. »Za kaj gre?« vpraša Peron. »Prosim za dovoljenje za vselitev naših ljudi v Argentino.« »Garantirate zanje?« »Da.« »Dobro, deset tisoč jih lahko pride!« In je odšel dalje. Minister popelje Hladnika naravnost na Direcciön de Imigraciones in direktorju urada, da se pripravi »expediente« in »carpeta« z naslovom: Vselitev 10.000 Slovencev. Posebno dovoljenje predsednika republike.

To je bil začetek. Potem so se začela dolgotrajna pogajanja za poenostavljenje vselitvenih predpisov, glede osebnih dokumentov, potnih listov, zamudnih in dragih konzularnih postopkov, zdravniških preiskav in podobno. Minilo je leto dni, predno je bilo mogoče izgladiti vse zapreke, da so se naši ljudje lahko ne kot posamezniki, ampak kot skupina vselili v deželo. Zdi se mi, da je prav v tem primeru bil bogato poplačan Hladnikov optimizem s celo vrsto dogodkov, ki so nerešljivo vprašanje na tako enostaven način dovedli do ugodnega zaključka.

Ko so začeli prihajati tisoči naših ljudi v Argentino, je nastalo novo vprašanje: Kje dobiti streho zanje. Zaposlitve je bilo dovolj, samec se za silo že kam stisne, a kam z družinami z otroki in bolniki. Kako potolažiti skrb in skoro obup ljudi, ki so se tako rekoč na novo znašli na cesti, misleč, da bodo s prihodom v Ameriko začeli takoj udobno in brezskrbno življenje. Hvala Bogu, da sedaj Hladnik ni bil več sam, da je med naseljenci bila vrsta ljudi, ki so problem razumeli in bili pripravljene pomagati. Vendar brez Hladnika ne bi bili mogli naprej. On je svetoval, odpiral vrata na vse strani, opozarjal na nevarnosti, iskal službe in mislil na bodočnost naroda, ki je nastopil novo dobo svojega življenja. Pri vsem tem pa ni pozabil svojih »prejšnjih« sorojakov, ki niso v večini mogli dobiti iskrenega stika z novimi naseljenci.

Vse to ogromno delo je Hladnik opravil po vrhu svoje uradne zaposlitve. Da je mogel živeti in da je zadostil zahtevam cerkvene oblasti, je vsa ta leta moral opravljati službo pomožnega kaplana na velikih mestnih župnijah: pri sv. Jožefu na Floresu, pri sv. Antonu v ulici Caseros in nazadnje pri sv. Rozi. Vedno je moral biti vernikom ves dan na razpolago in je mogel za rojake porabiti samo svoj prosti dan enkrat na teden ali pa če mu je uvidevni župnik posebej dovolil ob kaki drugi priložnosti zapustiti župnišče. Čeprav je na fari delal za dva, je moral nemalokrat slišati očitek, da ga ni nikoli doma. Ko se je nekoč do smrti utrujen vrnil s svojega obhoda pri sorojaki, ga je na pisalni mizi v njegovi sobici čakala kuverta s pismom, naj do naslednjega dne ob desetih zapusti sobo in farno, ker bo to uro sobico rabil njegov naslednik. K sreči je lahko takoj dobil službo pri sv. Rozi, kjer je župnik dr. Carboni z veliko uvidevnostjo spremljal Hladnikov trud za svoje rojake in mu v marsičem gmotno pomagal.

Ko so potekla najtežja leta naše imigracije, je g. Hladnik, kakor pameten gospodar, ki vidi, da lahko grunt izroči v mlajše roke, sklenil, da se umakne, ne v pokoj, ampak na drug delokrog.

Že dolga leta prej se je bavil z mislijo, da bi postal duhovnik v kakem versko in kulturno zanemarjenem delu buenosaireških predmestij. Zvedel je za več kot skromno kapelico sv. Jožefa v tistem delu Lanusa, ki so mu takrat rekali: »barrio de los pistoleros«. Vem, kakšen je bil ta »barrio« njega dni. Na Hladnikov nasvet sem hodil od februarja 1947 do februarja 1948 tja vsako nedeljo maševat. Prvo nedeljo sta bili poleg desetglave mežnarjeve družine še dve drugi osebi pri maši. In »barrio« so cenili na deset tisoč duš.

Tu je Hladnik zaoral ledino, tu izpolnil zadnji del svojega življenja. Danes vemo, kje je njegova župnija. Vitki zvonik njegove cerkve jo označuje. Udobno župnišče ob njej, prosvetni dom, šola, kjer slovenske šolske sestre vzgajajo stotine in stotine mladeži, v bližini Slovenska vas s svojo cerkvijo in ustanovami, v dalji nova župnija, ki se je odcepila od matične, tlakovane ulice in avenije, gradnja vedno novih mestnih predelov, dohod vedno novih ljudi ... sredi med vsem tem vrvežem pa povsod poznana postava g. Janeza, ki so mu nazadnje še gumbe na talarju in duhovniški pas po monsignorsko pobarvali, on pa vedno enak, skromen, potrpežljiv, ljubezniv, domač z vsemi, dobrimi in slabimi. Kdor bi imel kak dvom glede tega, kaj je Hladnik bil, je moral priti do trdnega spoznanja, da je bil izredna osebnost – na dan njegovega pogreba. Celotisto, ki so ga dodobra poznali, je presenetil pogled na nepregledna množico ljudstva, vseh narodov, slojev in prepričanj, ki mu je izkazala svoje iskreno spoštovanje in svojo zahvalo na poti na pokopališče. Tako se svet poslavlja le od svojih narodnih junakov.

Prezgodaj je odšel. Ta njegova noga! Bila je križ njegovega življenja, včasih malo lažji, včasih neznosno težak, od takrat, ko si jo je kot mlad fantek poškodoval ob narobe ležeči kosi pa vse do končnega trpljenja v sanatoriju, ki je srcu izpilo življenjsko silo. Nikdar ni imel časa, da bi se temeljito pozdravil. Vemo, da je imel še polno načrtov za bodočnost, vemo, da bi ga mi Slovenci in drugorodci še potrebovali, vendar pa smo prepričani, da je on pred Gospodarjem, ko mu je polagal račune, lahko odgovarjal: talente, ki mu jih je dal, je odlično upravljal, čas, ki mu je bil odmerjen je do dobrega izpolnil.

Pisati o g. Janezu kot duhovniku in kot človeku se mi zdi kar odveč. Njegov odnos do Boga je bil tako iskren in tako naraven, da se mi zdi skoro nemogoče misliti, da bi bil potreboval za svoj pogovor z Bogom kakih posebnih pripomočkov. Skoraj predrzno je zaupal v božjo previdnost. Bil je izredno spoštovan voditelj v duhovnem življenju premnogih znanih argentinskih osebosti. Privlačevala je njegova dobrota. Kot človek je bil po kraševsko trdoživ, če treba do trme v dobri stvari, neutrudno delaven, osebno skromen, da niti v pravem pomanjkanju ni čutil neugodja. Njegova glavna moč pa je bila v njegovi dobroti. Ta ni poznala meja.

Mgr. Janez Hladnik zasluži naše spoštovanje in našo hvaležnost. Gre mu častno mesto med velikimi sinovi našega naroda.

Jože Košiček